

JAARLIJKSE VOK-REÛNIE ZATERDAG 16 DECEMBER 2023

Leden, voorstanders en donateurs van onze vereniging worden uitgenodigd deel te nemen aan onze jaarlijkse reünie en de Algemene Ledenvergadering in de zalen van het Conference Centre Hotel Mövenpick aan de Piet Heinkade 11, Amsterdam.

Henk van der Lugt volgde de Hogere Zeevaartschool in Rotterdam. In 1972 ging hij als stuurmansleerling naar zee en wel bij de Holland-Amerika Lijn. Hij heeft in totaal elf jaar gevaren voor de HAL waaronder nog bijna twee jaar als reserveofficier bij de Koninklijke Marine. In 1983 kwam hij in dienst van het toenmalige Rijksloodswezen en na een opleiding van dertien maanden werd hij aangesteld als loods. In 2007 ging hij met pensioen, maar bleef als freelancer nog negen jaar betrokken bij het Loodswezen, onder meer als auditor van het kwaliteits- en veiligheidsmanagementsysteem. Hij is altijd geïnteresseerd geweest in de Hoekse geschiedenis. Eerst betrof dit alleen de Harwichboot, maar uiteindelijk ook de hele geschiedenis van Hoek van Holland. In 2011 stelde hij het fotoboek 'Hoek van Holland door de tijd' samen en sinds de oprichting in 2014, is hij voorzitter van het Historisch Genootschap Hoek van Holland. Henk zal tijdens de VOK-reünie een voordracht houden met als titel 'de Nieuwe Waterweg en wat daaraan voorafging'. Het zal beginnen met een stukje geschiedenis: onder andere waarom de Maasmond begon te verzanden, het plan van Nicolaas Cruquius om een kanaal te graven door de Hoek van Holland, de tegenslagen na de opening van de Waterweg en hoe deze tegenslagen weer werden overwonnen door de komst van de eerste zelfvarende hopperzuiger. Maar ook de Nieuwe Waterweg zoals we die nu kennen zal uitgebreid aan bod komen. Kortom, een zeer informatieve en interessante voordracht die u zeker niet mag missen.

PROGRAMMA REÛNIE

HERDENKING BIJ HET MONUMENT op het voormalige Marineterrein.

13.30-14.00	HERDENKINGSPLECHTIGHEID ter nagedachtenis van de omgekomen oud-kweekelingen gedurende de Tweede Wereldoorlog.
14.00-14.30	VERPLAATSING vanaf het Monument naar Hotel Mövenpick en registratie. (eigen vervoer)

PROGRAMMA REÛNIE in Hotel Mövenpick

13.30-14.30	ONTVANGST EN REGISTRATIE reünisten.
14.30-15.15	VOORDRACHT 'de Nieuwe Waterweg en wat daaraan voorafging' verzorgd door Henk van der Lugt, voorzitter van het Historisch Genootschap Hoek van Holland.
15.30-16.45	JAARLIJKSE ALGEMENE LEDENVERGADERING De agenda en toelichting hierop treft u aan in het middenkatern.
16.45-18.00	SCHOOT-ÂN Alle consumpties worden uitsluitend tegen muntjes verstrekt, deze kunt u verkrijgen bij de registratietafels.
18.15-19.30	RIJSTTAFEL Met deze maaltijd, spekkoek, ijs en koffie wordt de reünie afgesloten.

INSCHRIJVING REÛNIE

Bij voorkeur door het invullen van het formulier op de website (vok.nl) of een e-mail aan secretaris@vok.nl. Mocht dit om wat voor reden dan ook niet lukken, dan kunt u gebruikmaken van het inschrijfformulier in het middenkatern.

Uw aanmelding is eerst definitief na ontvangst van uw bijdrage van EUR 35,- op bankrekening ING: IBAN: NL53 INGB 0000 0825 83, BIC: INGB NL 2A, t.n.v. Vereniging van Oud-Kweekelingen. De bijdrage dient uiterlijk 8 december op onze rekening te staan. Bij annulering van uw deelname na deze datum vindt geen restitutie meer plaats van uw betaling, dit in verband met de door ons aangegane verplichtingen.

Voor meer informatie over aanmelden op de website en de zeilaanwijzingen verzoeken wij u bladzijde 2 te raadplegen.

COLOFON

Vereeniging van Oud-Kweekelingen van de Kweekschool voor de Zeevaart te Amsterdam
Opgericht te Amsterdam 1 augustus 1917,
KvK nr. 40532337

Voorzitter:

S.A. Leffelaar, Floris van Boekhorststraat 1,
3633 CN Vreeland, tel. 0294 23 25 77
e-mail: voorzitter@vok.nl

Secretariaat:

M.E. Jacques, Burgemeester Grothestraat 22A,
3761 CM Soest, tel. 035 602 79 79
e-mail: secretaris@vok.nl

Ledenadministratie:

mr. M.W. Zier, Voltastraat 16,
1171 BP Badhoevedorp, tel. 020 659 59 92
e-mail: mw.zier@quicknet.nl

Financiële administratie:

D. Burggraaff, Harmoniehof 13,
1507 TX Zaandam, tel. 075 670 16 07
e-mail: penningmeester@vok.nl

Redactie:

Anneke Mäkel (redactie@vok.nl);
Willem van Rooij; Klaas Wester; Fred Klop,
corrector; Kees Polderman, webmaster; Hans
de Ruiters, opmaak.

Kopij voor het Jaarboekje en VOKabulaire
naar: VOK-redactie, p/a Mevrouw A. Mäkel,
Amelisweerdpad 16, 1333 SM Almere,
tel. 06 27422726.

Tekst (niet opgemaakt!) en beeldmateriaal in
afzonderlijke digitale documenten versturen
op cd-r of per e-mail geadresseerd aan
redactie@vok.nl.

Handgeschreven of uitgetypte teksten met los
beeldmateriaal worden natuurlijk ook
verwerkt.

8 januari 2024: Sluitingsdatum kopij voor het
Jaarboekje 2022-2023.

VERENIGINGSNIEUWS

Het bestuur heeft de droeve plicht u in kennis te stellen van het bericht van overlijden van de volgende leden, dit jaar na 1 augustus 2023 ontvangen:

P.J. Martijn (jvi 1957) overleden in 2023

J.Th. van der Meij (jvi 1950) overleden 19 januari 2023

K. Salwegter (jvi 1948) overleden 19 juli 2023

W.F. Andrea (jvi 1955) overleden 1 augustus 2023

A.J. Bolsenbroek (jvi 1960) overleden 10 augustus 2023

R. van de Kemp (jvi 1952) overleden 27 september 2023

Wij betuigen de nabestaanden en naaste dierbaren onze deelneming.

INFORMATIE OP DE WEBSITE

(ga naar vok.nl en klik op 'ACTIVITEITEN REÛNIE')

Naast het aanmeldingsformulier vindt u hier de aanmeldingen per jvi. Zo kunt u ook zien welke jaargenoten of bekenden zich nog niet hebben ingeschreven en hen aanmoedigen om naar de reünie te komen. Ook zullen op de website eventuele aanvullende mededelingen van het bestuur geplaatst worden. Raadpleeg daarom onze site regelmatig.

ZEILANWIJZINGEN

Het Mövenpick Hotel bevindt zich op loopafstand van het CS: uitgang Noordzijde, stuurboord uit en na 15 minuten lopen vindt u het gebouw aan bakboordzijde. Of u komt met de tram: elke 10 min. vertrekt lijn 26 richting IJburg, afmonsteren bij de eerste halte 'Muziekgebouw Bimhuis'. Komt u met de auto, kijk dan op parkeren-amsterdam.com/piet-hein-garage of (stuk goedkoper!) parking-centrumoosterdok.nl.

VERVOER

Als er leden zijn die naar de reünie willen komen, maar hier om vervoerstechnische redenen van af (moeten) zien dan kunnen zij zich melden bij het bestuur. Het bestuur wil een buddysysteem opzetten om zo deze leden te koppelen aan leden die wel over een mogelijkheid beschikken en bereid zijn andere leden mee te nemen. Dus als er leden zijn die andere VOK-leden mee willen nemen in hun auto of als er leden zijn die naar de reünie willen komen, maar vanwege het vervoer dit niet kunnen dan graag aanmelden bij het bestuur via secretaris@vok.nl.

DE RIJSTTAFEL

Naar aanleiding van de enquête, gehouden in 2020, meent het bestuur gehoor te geven aan de uitslag en voortaan het ene jaar een bramstaglopersmaaltijd en het andere jaar een rijsttafel te laten serveren. Dit jaar zal voor het eerst de rijsttafel een feit zijn. De rijsttafel is beter bekend onder de naam 'Blauwe Hap', zoals die aan boord meestal genoemd werd. Deze benaming is afkomstig van de Koninklijke Marine, maar mag in deze tijd natuurlijk niet meer officieel gevoerd worden.

Steven Leffelaar, voorzitter

VOORAANKONDIGING GOLFDAG

In 2024 wordt er weer een golfdag georganiseerd. Dit zal bij voorkeur op een zaterdag of zondag zijn ergens in de maand mei. Het is van belang dat u, als u mee wilt doen, hier al uw interesse toont door een e-mail te sturen aan secretaris@vok.nl. We hopen op een grote opkomst!

WIE WEET ER EEN FOTOGRAAF VOOR ONZE REÛNIE OP 16 DECEMBER 2023?

Laat van u horen als u een goede fotograaf weet of zelf als lid in deze richting actief wilt zijn op de reünie. Stuur uw e-mail met suggesties naar: secretaris@vok.nl.

VERSLAG VAN DE VOK-MOTORTOERTOCHT 2023

door Peter Fridrichs (jvi 1995)

In totaal werd deze VOK-Motortoertocht door acht personen gereden. We verzamelden rond 10 uur bij de McDonald's bij Heerde-Zuid, alwaar iedereen met elkaar kennis maakte onder het genot van een bakje koffie.

Om 10.30 uur werd de rit officieel gestart en gingen we op weg met acht motoren sterk. Zoals reeds voorspeld was de temperatuur al zo rond de 24 graden en zou het die dag op een warmterecord afstevnen. De te rijden route was schitterend. Op de veerpont van Genemuiden naar Zwartsluis konden we genieten van een kleine pauze. Daarna ging het weer verder richting Blokzijl. Zo rond 12.30 uur kwamen we daaraan en was het tijd voor een stevige lunch. Hierna werd de rit voortgezet in de richting van de Weerribben. Inmiddels was het kwik voorbij de 30 graden geschoten. Kennelijk een reden voor veel mensen om de fiets, hun motor of andere vervoermiddelen te pakken. Kortom, het was behoorlijk druk. De drukte nam alleen maar toe. Ook waren er vrij veel automobilisten die erg onhandig aan het manoeuvreren waren. Dit werd, ter hoogte van Giethoorn, de reden om onze groep tijdelijk op te splitsen. In Hasselt maakten we nog een stop alvorens de rit voort te zetten naar het Van der Valk restaurant in Zwolle. De gehele route was zo'n 150 kilometer, echter vanwege de hoge temperatuur die dag werd unaniem besloten om toch wat eerder naar Zwolle, het eindpunt, te gaan. In genoemd restaurant werd gezamenlijk wat gedronken en gegeten en nog flink nagepraat over de gereden route en wat er zoals was voorgevallen. En hoe leuk het toch steeds weer is om als VOK-leden dit met elkaar te ondernemen. Voor volgend jaar staat de VOK Motortoertocht gepland voor zondag 8 september 2024. Fred Wijsmuller neemt de inhoudelijke organisatie op zich en zal de te rijden route aanleveren. Dit zal op en rond de Veluwe zijn, zo heeft hij al beloofd.

Van links naar rechts: Lex van Houte (gast), Peter Fridrichs (jvi 1995), Rudyard Regout (jvi 1968), Joris Breet (jvi 1999), Erik Verbeek (jvi 1997), Fred Wijsmuller (jvi 1960), Jilles van Harmelen (jvi 1963), Hugo van den Bovenkamp (gast).

VAN DE ROEIPLOEG

door Klaas Wester (jvi 1970)

De bemanning van de Kaatje in Gent 2005. Van links naar rechts, staand: Marianne Lourens (jvi 1993), Marc de Thouars (jvi 1983), Hans van de Vliet (jvi 1968), met beker Willem Sont (jvi 1943), overleden in 2010, Ronald van Ulsen (jvi 1956), Joost van Kessel (jvi 1963), Steven Leffelaar (jvi 1980), zittend: Peter Lok (jvi 1985) en Klaas Wester (jvi 1970).

Helaas ging de op 26 augustus geplande 3e Mestreechs Sjoenste Roeiwedstrijd door omstandigheden niet door. Een van de redenen zou kunnen zijn dat in hetzelfde weekend de 20e 'Slag om Gent' werd geroeid. Ons wel bekend, daar de *Kaatje* in het verleden de eerste bekercampioen mocht nemen. In België werd destijds de C-waarde of de zogenaamde handicap niet toegepast en de *Kaatje* was de snelste sloep. Onwetend van dit voordeel peddelden we na de finish op ons gemak terug naar de kraanpositie, toen een snelle motorboot ons terugriep. Even later begrepen we waarom en poseerden we trots met onze eerste beker.

7 september 2019. Onder leiding van Joost van Kessel (jvi 1963) op de Maas (foto via Sloeproeven.nl)

Hierbij ook een fotoherinnering aan onze deelname aan het roei-evenement in Maastricht van 2019 met direct de mededeling dat we ons zeker gaan inschrijven voor de geplande 3e Maasrace in Maastricht, nu aangehaald als 'Slaag op Moojer Moas', in de zomer van 2024.

Onderwijl wordt vooral op de woensdagavonden in verschillende samenstelling getraind op het IJ en grachten om tijdens de Grachtenrace en de Muiden-Pampus-Muiden mee te kunnen met de besten!

Een zeer welkome afwisseling was de housewarmingparty bij Nick Margetson (jvi 1986) en zijn echtgenote Bea in Huisden op 2 september, waarbij de Roeiploeg van *Kaatje*, uiteraard met hun partners, in flinken getale aanwezig mocht

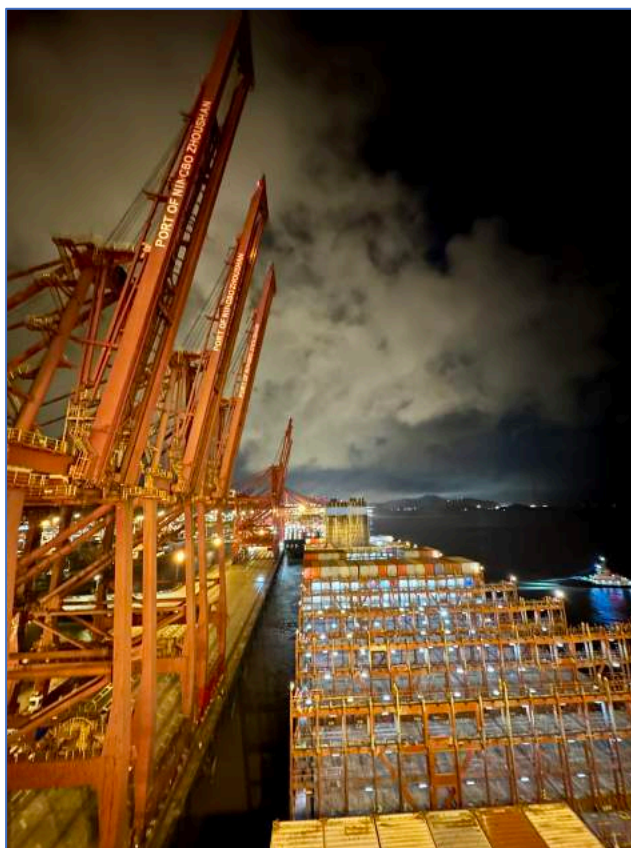

Van links naar rechts: Bea, echtgenote van Nick Margetson (jvi 1986), Patrick Schoonenberg (jvi 1974), Dirk Jan Roolker (jvi 1980), Hans de Rooter (jvi 1966), daarboven Ronald van Ulsen (jvi 1956), Joost van Kessel (jvi 1963), Klaas Wester (jvi 1970), Steven Leffelaar (jvi 1980), Peter Lok (1985) en naar links de dames Cora, Yolanda, Maartje, Anneke en Manon resp. echtgenotes van Klaas, Dirk Jan, Hans, Joost en Steven. Ook aanwezig Claudio Militello (jvi 1989), Frank Steen (jvi 1980) met echtgenote Liesbeth en Wolfert Voet (jvi 1991).

Foto Nick Margetson

zijn. Na een rondleiding en een uitgebreide toast werden we verrast met een overheerlijke en overvloedige Oost-Indische maaltijd. Als een goede Surinaamse gewoonte werden later ook de naaste burenschuuts bediend van de restmaaltijd. Met dank aan het prachtige weer kon dit alles tot diep in de avond buiten plaatsvinden. Nick en Bea, veel geluk met jullie nieuwe woning en hartelijk dank voor het fijne samenzijn.

Zie voor de komende wedstrijden in 2024 van de *Kaatje* de agenda in het aanstaande Jaarboekje 2022-2023.

Vertrek van de Maersk Edmonton uit de haven van de Chinese stad Ningbo-Zhoushan, in tonnage de grootste haven van de wereld (wikipedia).

Foto: Peter Lok (jvi 1985)

VOK CLASSICS ON WHEELS 2023

door Klaas Winters (jvi 1974) en Anja Winters-Steen

Van links naar rechts: Arend Holwerda, Ellen Westdorp, Bert Kamsteeg (jvi 1971), Jeroen van den Ende (jvi 1980), Christien van den Ende, Ronald Stolk (jvi 1990), Philomeen Nilsson, Jorien van der Meulen, Peter van Es (jvi 1971), Rudy Kleintjes (jvi 1950), Pieter Kleintjes, Elisabeth Burggraaff, Anja Winters, David Burggraaff (jvi 1978), Klaas Winters (jvi 1974), Lodewijk Westdorp (jvi 1960) en Gerard-Jan de Brieder.

Op zondagochtend 10 september 2023 rijden we op tijd richting Zwolle. Herfstkleuren beginnen zich al aan te dienen, het is ietwat nevelig en met de opkomende zon belooft het een mooie dag te worden om een tourrit te gaan rijden in de kop van Overijssel. We hebben er zin in! Aangekomen bij het Mercure Hotel Zwolle parkeren we onze cabrio, bij de ingang, met de Kweekschoolvlag er duidelijk op gedrapeerd, zodat de verwachte 'kweekelingen' bij aankomst zien dat ze op de juiste plek zijn gearriveerd. Ontvangst met koffie en diverse soorten gebakjes, spontaan aangereikt door de dienstdoende zondagse ober en even gezellig bijkletsen met de andere rijders en navigatoren.

Het voelt meteen weer vertrouwd deze 12e rit. De door Henk van Willigenburg (jvi 1964) ontworpen rallyschilden, met daarop een eigentijdse afbeelding van Kaatje, worden uitgedeeld evenals de routebeschrijving met naast de route ook nog bijzonderheden uit de streek waardoor de route ons zal voeren. Alle vragen worden beantwoord en diverse bevestigingsmaterialen voor de rallyschilden in bruikleen gegeven aan mederijders. En zo kan er gestart worden richting lunchadres in Oldemarkt.

De route leidt ons over vele dijkjes langs het Zwarte Water richting Genemuiden. Deze plaats heeft historische stadsrechten (in 1275 ontvangen van Jan van Nassau). De biezenteelt werd in Genemuiden vanaf de 16e eeuw beoefend. In de 17e en 18e eeuw werd het verwerken van biezen een belangrijke bron van inkomsten voor de stad. Vooral het vervaardigen van stoelzittingen (door stoelenmatters) was een belangrijke activiteit. Dit geschiedde in de vorm van huisarbeid. Na de Tweede Wereldoorlog ging men over op de productie van kokosmatten. In 1950 werkte reeds één derde deel van de Genemuiden beroepsbevolking in de kokosindustrie. Na verloop van tijd begon de neergang van dit type mat en ging men over op de vervaardiging van zachte vloerbedekking. Hieruit heeft zich in Genemuiden de moderne tapijtindustrie ontwikkeld, die in 2010 meer dan de helft van alle Nederlandse wollen en nylon vloerbedekking produceerde. Tegenwoordig wordt er ook veel kunstgras voor sportvelden gemaakt.

De tocht voert ons verder door het Nationaal Park Weerribben-Wieden. Dit is het grootste laagveen moerasgebied van Noordwest-Europa. Een labyrint van plassen, meren, slootjes, mysterieus ogende moerasbossen,

uitgestrekte rietpercelen en bloemrijke hooilanden. Kraamkamer voor bijzondere plant- en diersoorten en uitvalsbasis voor varende, fietsende, wandelende recreanten en enkele oud-kweekelingen in hun 'Classics on Wheels'. We passeren prachtige uitzichtpunten en genieten van het zicht op watertoeristen in diverse soorten vaartuigen. Je aanschouwt natuurlijk als voormalig zeeman met een extra geïnteresseerde blik al die zoetwateractiviteiten. Via Vollenhove vervolgen we onze route en komen we door de voormalige woonplaats van een BN'er op smalle ijzers. Bij de toegang naar het dorp Sint Jansklooster is een schitterend standbeeld geplaatst van een eenzame schaatser, Evert van Benthem voorstellende, die de voorlaatste Elfstedentochten (1985 en 1986) in de vorige eeuw heeft gewonnen, toen er 's winters nog voldoende dik ijs lag. Op huisnummer 47 heeft deze topsporter gewoond, voordat hij z'n (boeren)geluk ging beproeven in Alberta, Canada.

Via het gehucht 'Nederland' en het schilderachtige en toeristische Blokzijl arriveren we 'Bij Sem' in Oldemarkt, ons lunchadres. We treffen aldaar een grote groep motorrijders, waarvan we eerst dachten dat het de deelnemers van de VOK-Motortoertocht waren, maar bij nadere kennismaking blijkt het een heel andere groep te zijn. We genieten van Sems 12-uurtje en een drankje, en na dit aangenaam verpozen maken we ons op om bij 'Carrosso' een grote hoeveelheid echte Classics on Wheels in twee grote showrooms te mogen bewonderen. We kunnen er geen genoeg van krijgen: zoveel rijdend erfgoed op wielen bij elkaar. Robert Visser was bereid om op zondag voor de VOK-Classics open te gaan. Nadat het bootsmansfluitje had geklonken van *alle hens aan dek* voor de beroemde groepsfoto van 2023, vervolgen we de route via het

prachtige, schilderachtige Ossenzijl richting het Tjeukemeer en het Nanneviid om uiteindelijk aan het eind van de middag in Joure te arriveren. Daar is het op het zonovergoten terras bij 'De Jongens van Joure' goed toeven. Er is voldoende tijd om de vele verhalen van deze schitterende dag met elkaar te delen. We worden blij verrast door warme en smakelijke versnaperingen, ons aangeboden door het bestuur van de VOK, waarvoor onze hartelijke dank. Aan alle mooie dingen komt een eind, maar niet nadat we met elkaar een levendige discussie zijn gestart wie in 2024 de 13e VOK Classics on Wheels zal gaan organiseren. Na rijp beraad geeft Lodewijk Westdorp (jvi 1960) aan dat hij wel een poging wil wagen om, met ondersteuning van de uitzetters van dit jaar, een route in de kop van Noord-Holland te fabriceren. Dit voorstel wordt met algemene stemmen aangenomen. Hierna ontspint zich nog een gesprek over de datum voor 2024. Rekening houdend met de schoolvakanties, de Dutch Grand Prix F1 en de nationale vaststelling van een museumweekend, is bij meerderheid van stemmen besloten dat dit zondag 15 september wordt. Noteer dit alvast in uw agenda.

Foto: Fred Klop (jvi 1957)

Ships that pass in the night, and speak each other in passing,
Only a signal shown, and a distant voice in the darkness;
So on the ocean of life, we pass and speak one another,
Only a look and a voice, then darkness again and a silence.

Henry Wadsworth Longfellow (1807-1882)

PLAGERIJEN EN ANDERE ONAANGENAAMHEDEN (2)

De verdrietige lotgevallen van Helena Slichtenbree, hoofd van de huishouding aan de Kweekschool voor de Zeevaart door Kees Polderman, jvi 1965

Het eerste deel van dit artikel verscheen in de VOKabulaire van augustus 2023. U heeft daarin kunnen lezen hoe Helena Slichtenbree, per 1 september 1920 benoemd tot hoofd van de huishouding aan de Kweekschool voor de Zeevaart, regelmatig en steeds heftiger in aanvaring kwam met commandant Jan Oderwald. In 1921 liepen de spanningen tussen beiden hoog op, waarop de commissarissen een instructie vaststelden die daaraan een einde moest maken. De gemoederen leken daarop enigszins te bedaren, maar eind 1922 ontvlamde de situatie opnieuw.

DE COMMANDANT IS WAT OVERWERKT ...

Begin 1923 doet ook 1e officier Van der Hiel^{1/} een duit in het zakje. In zijn brief aan het Kweekschoolbestuur memoreert hij dat hij, vrij snel na in september 1917 te zijn benoemd tot leraar Zeemanschap aan de Kweekschool, voldaan heeft aan het verzoek van de commissarissen om de functie van 1e officier te gaan bekleden, inclusief die van 'chef der inwendige dienst'. Hij schrijft dat na het aantreden van mejuffrouw Slichtenbree de verantwoordelijkheden met betrekking tot die inwendige dienst volstrekt onduidelijk zijn geworden, hetgeen al tot vele 'onaangenaamheden' heeft geleid. Hij verzoekt daarom om een nadere instructie en stelt dat *wanneer het de bedoeling is mij uit te sluiten van bemoeienis met het personeel* hij dan liever weer als leraar wordt aangesteld.

Voorzitter Beels moet langzamerhand met de handen in het haar hebben gezeten. Een notitie van zijn hand laat zien hoe hij alles op een rijtje tracht te zetten: de brief van commissaris-correspondent Hudig van 16 december 1922, Helena's brief van 27 december 1922 en het verslag van het daarop met haar gevoerde gesprek, de brief van 1e officier Van der Hiel, en de voorstellen van de commandant tot wijziging van de instructie. Uit die notitie blijkt echter niet wat het resultaat was van zijn overpeinzingen. Wel noteert hij dat hij met Van der Hiel een onderhoud heeft gehad en dat deze zijn functie van 1e officier alsnog graag wil behouden.

In de eerstvolgende vergadering van de commissarissen komt de kwestie vervolgens maar kort aan de orde.

Notulen van de vergadering d.d. 11 januari 1923 van Commissarissen van het Vaderlandsch Fonds ter Aanmoediging van 's Lands Zeedienst, tevens Bestuurderen van de Kweekschool voor de Zeevaart te Amsterdam

De Voorzitter deelt mede dat er nog steeds wrijving bestaat tusschen den Commandant en Mej. Slichtenbree. Bij het door hem ingesteld onderzoek is hem gebleken dat de Commandant niet steeds de noodige takt heeft in zijn verhouding tot Mej. Slichtenbree. Hij heeft de Commandant daarover onderhouden. De Commandant heeft verzocht de instructie van Mej. Slichtenbree te herzien. De Voorzitter heeft de verschillende instructies nog eens nauwkeurig bestudeerd, doch vindt geen termen om deze te wijzigen, waarmede de Vergadering zich vereenigt.

Daarop komt de kwestie pas in de vergadering van mei 1923 weer aan de orde. Daarbij wordt gerefereerd aan een brief van de commandant, die deze kennelijk in een staat van 'overwerktheid' heeft geschreven en vervolgens weer heeft ingetrokken; mogelijk daarom is die brief niet in de archieven aangetroffen.

Notulen van de vergadering d.d. 14 mei 1923

De Voorzitter moet tot zijn leedwezen mededeelen dat er weer kwesties zijn gerezen tusschen den Commandant en Mej. Slichtenbree. De Commandant heeft een zeer onaangename brief geschreven die de Voorzitter aanleiding gaf onzen geneesheer te raadplegen. Deze meent dat inderdaad de Commandant wat overwerkt is. Daarna heeft de Commandant den Voorzitter zijne verontschuldiging aangeboden en verzocht den brief te mogen intrekken. Dit heeft de Voorzitter goed gevonden, zoodat deze zaak thans is afgedaan. De dokter zal nauwlettend op den toestand van den Commandant blijven toezien.

Afgaande op de archieven gebeurde er in 1923 verder helemaal niets, hoe onwaarschijnlijk dat ook klinkt. Waren de gemoederen ineens bedaard? Waren de 'plagerijen' van de commandant gestopt? Had Helena Slichtenbree zich maar neergelegd bij de situatie? Waren de commissarissen het 'gedoe' zat en wilden zij er niets meer over horen? We zullen het niet weten, maar in april 1924 steekt er blijkens de archieven een nieuwe storm op, en dat zal een hevige blijken ...

KLEINGEESTIG GEPLAAG ...

De laatste episode van het treurspel begint met een brief van 11 april 1924 van commissaris Gallé aan voorzitter Beels. Gallé is een goede vriend van directeur Koning van de Stoomvaart-Maatschappij 'Nederland', die op zijn beurt vriendschapsbanden met Helena heeft. Op Konings verzoek heeft Gallé met Helena gesproken, en hem is daarbij gebleken dat het tussen haar en de commandant weer helemaal mis is, naar zijn mening zelfs *ernstig* mis. Gallé acht het van belang dat de commissarissen dit spoedig bespreken. Naar aanleiding van deze brief heeft Beels een gesprek met Helena, daarin herhaalt ze alles wat ze ook aan Gallé heeft verteld.

Een week later is het paasvakantie, Helena brengt deze door te Deventer. Op 22 april, de dag na Pasen, stuurt ze voorzitter Beels van daaruit een tweetal brieven. In de eerste brief klaagt ze opnieuw haar nood over het gedrag van de commandant en stipt zij een aantal artikelen uit haar instructie aan waarbij ze de commissarissen verzoekt deze in de aanwezigheid van haarzelf en de commandant te bespreken. *Ik verlang er naar dat U Heren Commissarissen zult zien hoe de geest van Uwe inrichting doordrongen is van kleingeestig geplaag ...*

^{1/} Oud-kwekeling Daniël Hendrik van der Hiel (jvi 1901) zou in 1931 Oderwald als commandant van de Kweekschool opvolgen.

U treft de agenda en de toelichting aan in dit middenkatern van de VOKabulaire. Mogen wij u adviseren dit middenkatern vooraf door te nemen en mee te nemen naar de vergadering. Het bestuur verwacht dat deze schriftelijke voorbereiding ook dit jaar weer positief zal werken op het verloop van de vergadering en vooral op de vergaderduur.

JAARLIJKSE ALGEMENE LEDENVERGADERING 2023

zaterdag 16 december 2023, aanvang 15.30 uur
Conference Centre Hotel Mövenpick, Piet Heinkade 11, Amsterdam

AGENDA

- 1 Opening en woord van welkom door de voorzitter
- 2 Ingekomen en uitgegane stukken
- 3 Huldiging jubilarissen
- 4 Vaststellen notulen pro forma ALV 2022
- 5 Jaarverslagen secretaris en penningmeester 2022-2023
(zie blz. II en III van het middenkatern)
- 6 Verslag van de financiële commissie 2022-2023
(zie blz. III van het middenkatern)
- 7 Benoeming financiële commissie 2023-2024
- 8 Begroting 2024 (zie blz. IV van het middenkatern)
- 9 Bestuursformatie (zie blz. III van het middenkatern)
- 10 Redactiecommissie
- 11 Evenement 2024
- 12 Communicatie bestuur met leden (WhatsApp), stand van zaken
- 13 Wat verder ter tafel komt
- 14 Rondvraag
- 15 Huishoudelijke mededelingen en sluiting

Inschrijvingsformulier Reünie VOK op zaterdag 16 december 2023

Naam: jvi:

e-mailadres: tel:

Ik kom WEL / NIET naar de Herdenking (gaarne omcirkelen!).

Ik kom WEL / NIET naar de Voordracht (gaarne omcirkelen!).

TOELICHTING BIJ DE AGENDA

5 JAARVERSLAG SECRETARIS 2022-2023

Op zaterdag 17 december 2022 mochten wij (gelukkig!) weer een ALV en reünie organiseren na enkele coronajaren. Voor mij was het de eerste ALV als nieuw bestuurslid en secretaris.

Aan de reacties te horen, heeft eenieder genoten van het weer samen kunnen zijn.

Met Mövenpick hebben wij een evaluatiegesprek gehad om een aantal punten te verbeteren. Als het goed is zouden wij dit al kunnen merken op de komende ALV en reünie.

Diverse activiteiten:

Op 1 juli kregen we een uitnodiging van het Zeekadecorps Nederland om aan Sail Den Helder 2023 deel te nemen. Het verslag volgt in de VOKabulaire van oktober 2023. Ook de warme contacten met het Vaderlandsch Fonds en het jaarlijkse Klein Rapport met hun bestuur dat dit jaar op 7 maart werd gehouden, zorgen ervoor dat je veel energie krijgt van al die leuke maritieme activiteiten. Naast onze VOKabulaire verwijs ik jullie graag naar onze website vok.nl, waar regelmatig updates worden geplaatst.

Tijdens de jaarlijkse herdenking op 4 mei bij het Nationaal Monument voor de Koopvaardij *De Boeg* te Rotterdam werd namens de Vereniging van Oud-Kweekelingen een krans gelegd door bestuurslid Anneke Mäkel (jvi 1978) en Fred Klop (jvi 1957).

Op 22 mei 2023 vond het jaarlijkse VOK-Golftoernooi plaats in Spaarnwoude. Een uitgebreid verslag staat in de VOKabulaire van augustus 2023. Voor het komende jaar 2024 heb ik de eer het VOK-Golftoernooi te mogen organiseren (Zie mijn oproep op pagina 2 van deze VOKabulaire).

Op zaterdag 10 juni 2023 vond ons Voorjaarsevenement plaats. Dit jaar was een bezoek aan het Maritiem Museum Rotterdam gepland, waar je interactief kon meedoen aan allerlei maritieme opdrachten. Erg leuk, al blijft het jammer dat er relatief weinig leden aan het Voorjaarsevenement deelnamen. Een verslag is opgenomen in de VOKabulaire van augustus 2023.

Op zondag 10 september 2023 vond de jaarlijkse VOK-Motortoertocht plaats. De 12e VOK-Autotoertocht vond eveneens op 10 september plaats. Een verslag van beide tochten is te vinden in de VOKabulaire van oktober 2023.

Over de Roeiploeg valt ook veel te vertellen, maar dat laat ik graag over aan onze voorzitter Steven Leffelaar, die daar zelf onderdeel van uitmaakt.

Ondanks het feit dat ik met regelmaat brieven en mails ontvang met de mededeling dat er een VOK-lid is overleden, is het goed om te horen dat zij trots waren om lid te zijn van onze mooie vereniging en heel veel plezier haalden uit het lezen van de VOKabulaires, Jaarboekjes en websiteberichten. Dit is een groot compliment naar onze gehele redactie. Met enkele nabestaanden ontstaat er een warme correspondentie, waaruit blijkt dat de nabestaanden er prijs op stellen dat wij een reactie sturen en hen op een gepaste wijze zullen herdenken.

Per 31/7	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Overleden	27	25	20	26	36	19
Geroyeerd	4	5	2	2	3	1
Opgezegd	5	17	14	11	5	6
Aangemeld	5	9	11	3	3	4
Saldo	-31	-38	-25	-36	-41	-22
Gewone leden	850	815	791	757	719	697
Voorstanders	18	18	17	16	15	15
Donateurs	19	17	17	16	14	14
Totaal	887	850	825	789	748	726

JAARVERSLAG PENNINGMEESTER

Zoals uzelf ook aan den lijve zult hebben ondervonden is het leven een stuk duurder geworden. Ditzelfde fenomeen kwamen wij tegen bij het organiseren van de reünie 2022.

Mövenpick had de prijzen stevig verhoogd en het bestuur meende dat wij niet gelijk ook de prijzen stevig omhoog moesten gooien, immers we hebben best wat geld.

Het gevolg was een reünie waar we vanuit de algemene middelen ruim EUR 7.300,- moesten bijpassen. Dit mag want we zijn er om het onderling contact te bevorderen.

Voor dit jaar gaan de prijzen licht omhoog. De deelname aan de reünie wordt EUR 35,- per persoon en de prijs voor een drankje gaat omhoog van EUR 2,- naar EUR 2,50 per stuk.

Verder valt er te melden dat we uit het testament van oud donatrice mevrouw. J.E. Leeuwenstein-van der Spiegel, weduwe van oud voorstander W. Leeuwenstein, oud leraar op de zeevaartschool, een legaat ter grootte van EUR 1.000,- mochten ontvangen, waarvoor hartelijk dank.

Graag vestig ik ook nog de aandacht op het achterblijven van de contributie betalingen.

Iedereen werkt zo langzamerhand met een bank-app op de mobiele telefoon. Deze zijn stuk voor stuk voorzien van de mogelijkheid tot een periodieke betaling. Graag uw contributiebetaling op jaarlijks zetten en u hebt er geen omkijken meer naar. Ook handig voor de leden die nog varen.

6 en 7 VERSLAG FINANCIËLE COMMISSIE 2022-2023

Vanwege drukke werkzaamheden is de penningmeester niet in staat geweest om de financiële commissie bijeen te roepen voor het ter perse gaan van deze VOKabulaire.

De kascommissie bestaat uit Jeroen Smits (jvi 1990) en Mark Teeninga (jvi 1991). Zij zullen op korte termijn een uitnodiging van de penningmeester krijgen om de stukken te controleren en kunnen dan tijdens de Algemene Ledenvergadering verslag doen van hun bevindingen. Vervolgens zullen twee

leden gekozen worden voor de kascommissie van 2023-2024.

9 BESTUURSFORMATIE

Steven Leffelaar (jvi 1980), voorzitter

Marco Jacques (jvi 1982), secretaris

David Burggraaf (jvi 1978), penningmeester

Maarten Zier (jvi 1968), algemeen bestuurslid
ledenadministratie

Hans Lip (jvi 1992), algemeen bestuurslid

Anneke Mäkel (jvi 1978), algemeen bestuurslid
redactiecommissie

Conform onze statuten, Artikel 12 lid 4, treedt elk bestuurslid uiterlijk 4 jaar na zijn benoeming af. Dit jaar heeft Steven Leffelaar zijn eerste termijn van 4 jaar erop zitten en zal dus statutair af moeten treden. Hij stelt zich echter beschikbaar voor een nieuwe termijn van 4 jaar. Het bestuur vraagt de vergadering hiermee in te stemmen. Maarten Zier heeft bij de volgende vergadering van 2024 zijn 3 termijnen van 4 jaar volgemaakt en zal hierna aftreden. Het bestuur vraagt aan de ledenvergadering of een kandidaat zich beschikbaar wil stellen voor vervanging van Maarten.

14 RONDVRAAG

Zoals altijd streeft het bestuur ernaar de ALV niet te doen uitlopen. In verband hiermee vragen we de leden die eventueel wat complexere zaken in de rondvraag aan de orde willen stellen deze onderwerpen, voorzien van een toelichting, uiterlijk 8 december 2023 schriftelijk bij de secretaris: secretaris@vok.nl in te dienen.

OPROEP VAN DE SECRETARIS

Na iedere verzending van het Jaarboekje of van een VOKabulaire, ontvangen de penningmeester en de secretaris berichten dat de geadresseerde overleden dan wel verhuisd is. Daarom graag een oproep aan eenieder om ervoor te zorgen dat nabestaanden er attent op zijn ook de VOK in te lichten en om zelf bij verhuizing dit direct door te geven aan de secretaris. Daarnaast een verzoek aan leden die een overlijdensbericht krijgen van een VOK-lid: geef dit – wellicht ten overvloede – ook even aan de secretaris door.

VEREENIGING VAN OUD-KWEEKELINGEN VAN DE KWEEKSCHOOL VOOR DE ZEEVAART			
Staat van baten en lasten 2022-2023 + concept begroting 2024			
		2022-2023	2023-2024
BATEN		GEREALISEERD	BEGROOT
Vooruitbetaling contributie		€ 355,00	€ 500,00
Contributie-betalingen		€ 10.740,18	€ 12.000,00
Afdracht contributies uit LvhL fonds *		€ 3.454,00	€ 3.344,00
Achterstallige contributie		€ 94,00	€ 1.100,00
Legaten		€ 1.000,00	€ 0,00
Contributies & donaties		€ 15.643,18	€ 16.944,00
Rente ING+ABN spaarrek.		€ 161,63	€ 700,00
Inkomsten uit vermogen		€ 161,63	€ 700,00
Verkoop verenigingsartikelen		€ 120,00	€ 0,00
ALV / Reunie		€ 10.699,27	€ 9.300,00
Donaties evenementenfonds		€ 515,00	€ 500,00
Vooruit ontv. don.roeiploeg		€ 16,00	€ 8,00
Donaties roeiploeg		€ 68,00	€ 50,00
Donaties Kaatjefonds		€ 251,00	€ 150,00
Donaties LvhL fonds		€ 0,00	€ 0,00
Vooruit ontvangen portobijdragen		€ 18,00	€ 18,00
Donaties Portokosten		€ 88,00	€ 0,00
Overige baten		€ 11.775,27	€ 10.026,00
TOTAAL BATEN		€ 27.580,08	€ 27.670,00
LASTEN		GEREALISEERD	BEGROOT
Bankkosten		€ 655,35	€ 720,00
Bestuurskosten		€ 1.277,07	€ 1.275,00
Drukwerk		€ 7.477,40	€ 8.500,00
Kantoorkosten (incl. opslagkosten)		€ 488,88	€ 525,00
Porto		€ 3.962,70	€ 4.500,00
Telecom/Website		€ 211,75	€ 300,00
Inkoop verenigingsartikelen		€ 0,00	€ 0,00
Verzekering Kaatje		€ 192,23	€ 195,00
Overige verzekeringen (WA+BA)		€ 413,66	€ 450,00
Operationele kosten		€ 14.679,04	€ 16.465,00
Restituties contributies en donaties		€ 340,42	€ 200,00
LvhL fonds-deel interesten		€ 46,88	€ 42,59
Afdracht aan evenementenfonds		€ 0,00	€ 220,00
Afdracht aan roeiploeg		€ 0,00	€ 0,00
Afdrachten		€ 387,30	€ 462,59
Kosten reunie		€ 17.993,11	€ 18.000,00
Bijdragen aan VOK-evenementen		€ 2.410,06	€ 500,00
Overige lasten		€ 20.403,17	€ 18.500,00
Exploitatieresultaat		€ -7.889,43	€ -7.757,59
TOTAAL LASTEN		€ 27.580,08	€ 27.670,00

Personeel Kweekschool voor de Zeevaart omstreeks 1925

De tweede brief aan Beels voorziet Helena van het opschrift 'Privé!'. In die brief, waarin ze ook verwijst naar haar eerdere gesprek met commissaris Gallé, beklagt ze zich in algemene zin over het demotiverende gedrag van de commandant en beticht hem van stelselmatige *oneerlijkheid, inhaligheid en willekeur*.

Deze twee brieven, en die van commissaris Gallé, geven Beels aanleiding een drietal commissarissen –

Gallé, Jurriaans en Van Lennep – op 28 april te verzoeken met mij deze kwestie te willen onderzoeken om beide hoofdpersonen vervolgens daarna voor ons te doen komen.

Maar verder lijkt er op dat moment nog niets aan de hand, op 8 mei nemen de commissarissen zelfs een besluit dat de rechtspositie van het hoofd van de huishouding alleen maar versterkt.

Notulen van de vergadering d.d. 8 mei 1924

Op voorstel van de voorzitter wordt besloten de instructie van Mej. Slichtenbree aldus te wijzigen dat bepaald wordt dat Mej. Slichtenbree recht heeft op een vacantie van één maand per jaar, welke vacantie in overleg met den Voorzitter wordt vastgesteld.

DE KWESTIE GAAT OP SCHERP ...

Vanaf eind mei 1924 gaat het echter helemaal mis. Op 30 mei schrijft Helena – ondanks dat hij haar heeft verzocht hem niet meer met haar klachten te bestoken – een briefje aan Beels waarin zij schrijft diezelfde morgen bijzonder *onredelijk en onbeschaafd* door de commandant te zijn behandeld; nu ze heeft begrepen dat Beels die dag op de Kweekschool zal zijn verzoekt ze hem dan ook met spoed te kunnen spreken.

Of dat gesprek plaatsheeft is onduidelijk, maar op 5 juni zet Helena Slichtenbree de zaak zelf op scherp. In haar brief aan het Kweekschoolbestuur verzoekt zij een regeling te treffen waarmee de school en de huishouding van elkaar worden gescheiden, *opdat de commandant mijn werk niet langer kan benadeelen*. En ze sluit af met *Zoo er geen mogelijkheid bestaat een dusdanige regeling te treffen zal ik tot mijn groot leedwezen genooddacht zijn U tegen den nieuwen cursus ontslag te vragen* ...

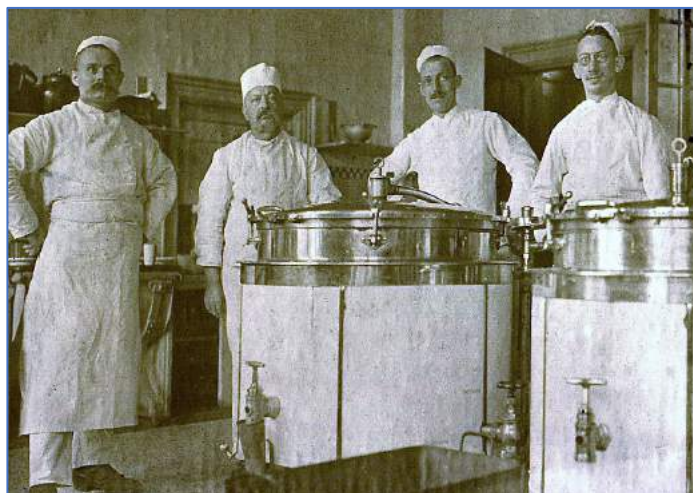
Omdat zij krachtens haar instructie verplicht is dit soort brieven via de commandant te versturen leest Oderwald ook haar voorstel, het geeft hem aanleiding om Helena

direct te schorsen. In een briefje aan Beels vertaalt ze dat besluit met *De commandant heeft mij niet meer nodig*. Zij zegt zich – *als ondergeschikte* – neer te leggen bij het besluit totdat de commissarissen de zaak onderzocht hebben, en spreekt in haar brief nog steeds de hoop op een goede afloop uit. Na overleg met de commandant zal Beels op 10 juni – vlak voor het einde van de pinkstervakantie – Helena's schorsing opheffen, hangende verdere ontwikkelingen.

Dan ontvangt Beels een brief van de eerdergenoemde heer M.C. Koning. Hij werpt zich op als een goede vriend van Helena, ze is ook een nicht van zijn echtgenote. Koning schrijft op 9 juni dat Helena *zich nu al bijna drie jaar een zeer onheuse behandeling van den Hr. Oderwald heeft laten welgevallen* omdat haar werkkring aan de Kweekschool haar zo goed bevalt. Niettemin is de verhouding met de commandant inmiddels slechter dan ooit, en Helena lijdt daar zichtbaar onder. Koning heeft haar daarom geadviseerd het voorstel te doen wat Helena in haar brief van 5 juni vervolgens ook heeft gedaan: scheiding van school en huishouden. *Practisch blijft haar werkkring dan gelijk aan de tegenwoordige, alleen zal zij geen deel kunnen nemen aan de tafel der jongelui, totdat er een andere Commandant zal optreden die een andere opvatting van zijn taak heeft dan deze*. En Koning voegt daar een opmerkelijke passage aan toe: *Ziet gij geen heil in het voorstel dan is er naar mijne meening geen andere oplossing dan dat gij de zorg der huishouding weder in handen geeft van het echtpaar Oderwald, met het onvermijdelijk gevolg dat de kleine knoeierijen met de leveranciers weder zullen optreden* ...

Koning schrijft in zijn brief verder dat hij Helena heeft geadviseerd het scheidingsvoorstel zo goed mogelijk uit te werken. Zij doet dit in haar brief aan de commissarissen van 16 juni, in een bijlage daarbij werkt ze haar voorstel uit, met haar instructie uit 1921 als leidraad.

Voorzitter Beels anticipeert ondertussen op een mogelijk besluit tot ontslag, hij vraagt de commandant of de officieren haar taken kunnen overnemen. Oderwald schrijft een notitie waarin dat wordt beaamd, erop wijzend dat dit tot 1920 ook al het geval was. In zijn notitie pleit de commandant er verder voor om Helena een

De keukenbrigade van de Kweekschool voor de Zeevaart omstreeks 1920

‘wachtgelduitkering’ te verstrekken, hij denkt daarbij aan zo’n 2000 gulden gedurende vier jaar, *de direkte bezuiniging zou nog zeer belangrijk zijn.*

Beels schrijft daarop aan de commissarissen dat afdoende maatregelen nu noodzakelijk zijn om het voortdurende conflict tussen de commandant en het hoofd van de huishouding op te lossen. Wat hem betreft had dat al eerder ‘met eenigen goeden wil van weerszijden’ gemakkelijk gekund, maar ook hem is helaas gebleken dat er onvoldoende wil is tot onderlinge samenwerking. Helena’s scheidingsvoorstel acht hij onaanvaardbaar. Mocht het Kweekschoolbestuur besluiten tot Helena’s ontslag dan stelt hij voor *niet weer een proef met eene dame als hoofd van de huishouding te nemen, maar het werk over de twee officieren te verdeelen, hetgeen mogelijk is.*

Beels kiest vervolgens voor een opvallende procedure. Op een gelinieerd foliovel maakt hij aan de rechterkant een overzicht van de voorliggende stukken, voorzien van zijn commentaar. Dat overzicht omvat de recente brieven van Helena Slichtenbree, de brief van de heer Koning, en de door de commandant opgestelde notitie over de mogelijkheid tot vervanging van het hoofd van de huishouding door de officieren. In zijn beknopte commentaar op die afzonderlijke stukken preludeert Beels al enigszins op een voor Helena negatieve uitkomst, maar hij schrijft ook: *Persoonlijk had ik gaarne met Mej. S. doorgewerkt, daar haar administratie goed wordt gehouden, en haar dienst op de ziekenzaal is goed.*

Vervolgens vraagt hij de commissarissen elk op de linkerzijde van het papier hun oordeel op te schrijven, *teneinde de besprekingen op de a.s. vergadering te bespoedigen.* De commissarissen voldoen aan dit verzoek, hun twaalf individuele oordelen zijn vastgelegd op de linker- en achterzijde van het foliovel. De meesten sluiten zich zonder veel omhaal aan bij het – als eerste gegeven – oordeel van de oudste commissaris Van Eeghen: *we moeten aansturen op een ontslagaanvraag en daarin dan begunstigen.* Enkele commissarissen gebruiken wat meer woorden – spreken *leedwezen* uit, dringen aan op een behoorlijke schadeloosstelling – maar komen tot eenzelfde oordeel: ontslag van mejuffrouw Slichtenbree is onvermijdelijk geworden. Daarmee ligt het ‘verdict’ in feite al vast, de

commissarissen hoeven dat alleen nog maar te bekrachtigen.

Notulen van de vergadering d.d. 10 juli 1924

De Voorzitter stelt aan de orde de door Mej. Slichtenbree aan Commissarissen gerichte brieven, die reeds bij de Commissarissen gecirculeerd hebben. Daar de daarin geuite wenschen niet voor inwilliging vatbaar zijn zal aan Mej. Slichtenbree op haar verzoek tegen 1 september a.s. onder dankbetuiging eervol ontslag verleend worden. Haar werkzaamheden zullen alsdan door de officieren worden overgenomen.

EPILOOG

Tijdens hun vergadering van 11 september 1924 laten de commissarissen optekenen dat Helena Slichtenbree inmiddels uit de Kweekschool vertrokken is, na haar werkzaamheden aan de officieren te hebben overgedragen. En dan wordt tijdens de vergadering van 8 oktober 1924 toch nog een opmerkelijk besluit opgetekend.

Notulen van de vergadering d.d. 8 oktober 1924

Mej. Slichtenbree heeft de door haar gebruikte vertrekken ontruimd. De Voorzitter stelt voor deze kamers in te richten voor ziekenzalen en de tegenwoordige ziekenzaal tot modelkamer te maken. Besloten wordt het voorstel in handen van de Bouwcommissie te stellen. Indien tot de voorgestelde verandering wordt overgegaan zal daarbij toch in het oog gehouden moeten worden dat de mogelijkheid niet is uitgesloten dat later weer eens besloten zal worden tot de aanstelling van een dame voor de huishouding, in welk geval de kamers die Mej. Slichtenbree gebruikt heeft zonder veel kosten wederom voor haar eventuele opvolgster ingericht zullen kunnen worden.

De in 1920 nog expliciet uitgesproken voorkeur voor een vrouw in de functie van hoofd van de huishouding werd dus nog niet geheel verlaten, ondanks Beels’ voorstel om een dergelijke ‘proef’ niet te herhalen lieten de commissarissen daarvoor nog een kiertje open ...

De archieven van het Vaderlandsch Fonds zwijgen daarna over de kwestie. Het is daarmee ook onduidelijk hoe het Helena Slichtenbree vervolgens is vergaan. Zij zal in september 1924 ongetwijfeld gedesillusioneerd van de

Kweekschool zijn vertrokken, waarschijnlijk ook met veel pijn in het hart over de kwekelingen.

Uit een archiefkaart in het Stadsarchief Amsterdam blijkt dat Helena op 21 oktober 1950 is vertrokken van Bestevaerstraat 3, driehoog, te Amsterdam, naar de Velserweg 20 te Beverwijk. Op dat adres was destijds huize Akerendam gevestigd, een 'tehuis voor oudere dames'. Daar zou ze op 5 maart 1956 op 78-jarige leeftijd overlijden.

NASCHRIFT

Dit artikel vormt mijn reconstructie van de kwestie rond Helena Slichtenbree aan de hand van zo'n honderd documenten in het bij het Stadsarchief Amsterdam gedeponeerde archief van het Vaderlandsch Fonds. Het is vanzelfsprekend niet aan mij om een eeuw na dato een positie in het conflict tussen haar en commandant Oderwald in te nemen. Ondanks de veelheid aan stukken ontbreekt er ook het nodige (mogelijk is een deel verdwenen in het 'geheim archief' waaraan commissaris Naber in september 1921 refereerde) en zou ik veel moeten speculeren over wat zich werkelijk heeft afgespeeld.

Uit haar vele brieven blijkt Helena's grote betrokkenheid bij de Kweekschool voor de Zeevaart, en toont zij zich zeer begaan met de kwekelingen. En uit de regelmatig terugkerende waarderende woorden van de commissarissen over haar werkzaamheden blijkt dat dit door hen ook op waarde werd geschat. Maar wellicht was zij inderdaad een 'zeurkous', dan wel de 'lastpost' zoals ze zichzelf in een van haar brieven aan commissaris Beels aandiende.

Van commandant Jan Oderwald stijgt uit de archieven een gemengd beeld op. Aan de ene kant lijkt hij door de kwekelingen op handen te zijn gedragen, gezien onder meer hun enthousiaste bijdragen aan het 25-jarig huwelijksfeest van de commandant en zijn echtgenote Maria in 1927. Aan

Commissaris Chr. Beels

Bron: Beeldbank Stadsarchief Amsterdam

de andere kant bevatten de archieven nogal wat andere klachten over 'hardvochtigheden', willekeur en dubieuze handelwijzen, en komen in het dossier Slichtenbree regelmatig suggesties voor omtrent financiële malversaties van de commandant en/of zijn echtgenote. En zijn brieven in het dossier Slichtenbree illustreren de botheid en het gebrek aan empathie waarmee hij kon optreden.

Dan de commissarissen, destijds Helena's formele werkgevers. Voor de meesten van hen was het bestuur van de Kweekschool slechts een bijbaantje, veelal één van meerdere commissariaten. Zo was voorzitter Beels primair directeur van een goedlopend effectenkantoor, en ook de meeste andere commissarissen hadden hooggeplaatste

Eetzaal jaren 20

betrekkingen in de handel, in het binnenlands bestuur of in de wetenschap. Tijdens hun periodieke vergaderingen als Kweekschoolbestuur kwamen wel vaker personele kwesties aan de orde, maar die werden meestal op afstandelijke, weinig empathische – om niet te zeggen *regenteske* – wijze afgedaan. Door Helena's directe benadering en vasthoudendheid, en door de meerdere signalen 'van buitenaf' (met name die van 'klokkenluiders' Hudig en Koning) werden ze nu echter gedwongen tot een minder afstandelijke positie in het conflict. De kwestie bleef voor de commissarissen echter een 'hete aardappel' waaraan men de handen liever niet brandde ...

Zoals vaker in artikelen over de geschiedenis van de Kweekschool voor de Zeevaart was er ook hier sprake van 'andere tijden'. Het is inmiddels moeilijk voorstelbaar, maar een eeuw geleden was er nog nauwelijks iets vastgelegd over de 'rechtspositie' van werknemers; de arbeidswetgeving van die tijd had vooral ten doel kinderarbeid en buitensporige werktijden terug te dringen, maar verder stond het civiele arbeidsrecht nog volstrekt in de kinderschoenen. Ook de maatschappelijke positie van vrouwen was in die tijd nog een 'ondergeschikte'; weliswaar was er al vanaf 1870 sprake van een 'eerste feministische golf', maar een jaar voor Helena's aantreden was bijvoorbeeld het actief kiesrecht voor vrouwen pas wettelijk geregeld. In die zin was het al heel bijzonder dat het Kweekschoolbestuur had geopteerd voor een vrouw in een managementfunctie, zeker in een omgeving waar het aloude zeemansgezegde 'Een vrouw en een kip zijn de pest op je schip' vermoedelijk nog steeds werd gebezigd, was het niet hardop dan toch zeker wel binnensmonds.

Onmiskenbaar was er sprake van *incompatibilité d'humeur* tussen beide hoofdrolspelers in het dossier: onverenigbaarheid van karakters en – daarmee – onvoldoende basis voor een vruchtbare samenwerking tussen beiden. En gaandeweg ging commandant Oderwald zich ten opzichte van Helena Slichtenbree steeds meer als een *bully* gedragen. Naar huidige maatschappelijke maatstaven was dat gedrag zonder meer

'grensoverschrijdend': hij bracht Helena schade toe, weliswaar niet op *fysiek*, maar dan toch zeker op *mentaal* en *emotioneel* vlak.

Na een aantal geruchtmakende incidenten in de afgelopen jaren – alsmede de nodige media-aandacht en maatschappelijke ophef daarover – hebben die maatschappelijke maatstaven zich snel ontwikkeld en geresulteerd in handreikingen, protocollen en andere 'papieren' instrumenten die organisaties moeten helpen grensoverschrijdend gedrag op de werkvloer te onderkennen en aan te pakken. Dergelijke instrumenten ontbeerde Helena Slichtenbree destijds volledig. Hoewel zij wel degelijk flink voor zichzelf opkwam, en zelfs bijval kreeg van enkele 'klokkenluiders', legde ze het uiteindelijk af tegen de cultuur van die tijd en de 'gevestigde machten' ...

In de roemrijke geschiedenis van de Kweekschool voor de Zeevaart is de kwestie rond Helena Slichtenbree te beschouwen als slechts een rimpeling. Maar mede als boeiend voorbeeld van hoe de tijden in de loop van die geschiedenis zijn veranderd verdient zij daarin met dit artikel een plaats.

Noot: Dit artikel omvat enig beeldmateriaal van personeel van de Kweekschool in de jaren twintig van de vorige eeuw; het is niet bekend of Helena Slichtenbree hierop ook is afgebeeld.

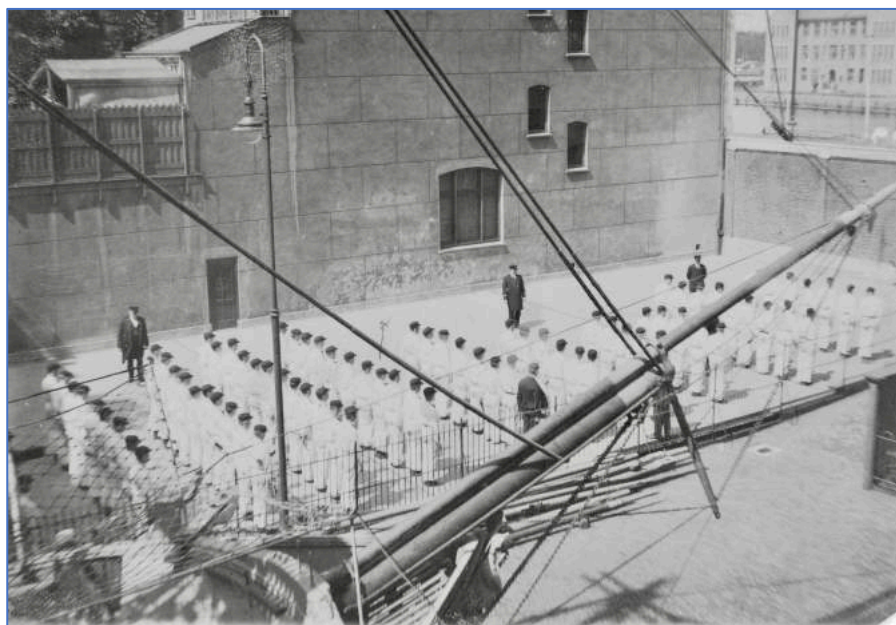
Bronnen:

Archief van het Vaderlandsch Fonds ter Aanmoediging van 's Lands Zeedienst; Stadsarchief Amsterdam, inventarisnummer 949; meer in het bijzonder:

Nummer 49: Notulen der vergaderingen van Commissarissen van het Vaderlandsch Fonds te Amsterdam, 1920-1926;

Nummer 679: Stukken betreffende een conflict tussen commandant J. Oderwald en het hoofd van de huishouding, mejuffrouw H. Slichtenbree;

Nummer 1138: Stukken betreffende klachten over onrechtvaardigheden en hardvochtig optreden jegens kwekelingen door de commandant.

Half mei 1920 aantreden op de binnenplaats
Foto Gerrit Booij (jvi 1918)

INTERVIEW MET ROELAND PEETERS (jvi 1978)

door Anneke Mäkel (jvi 1978)

Roeland heeft als jvi 1978 achter zijn naam staan, inmiddels is dat alweer 45 jaar geleden. Het interview was voor hem in gedachten een lange reis terug in de tijd. Geboren en opgegroeid in Bussum was bij hem al vroeg het besef aanwezig dat hij 'naar zee' wilde. Waarom dat zo is gekomen weet hij niet precies. Het was ook zijn vaders eerste wens geweest, maar uiteindelijk werd zijn carrière bepaald door de studie tot ingenieur in Delft. De ontdekking dat zijn opa gevaren had als timmerman voor de KNSM van 1920 t/m 1924 had daar geen invloed op. Roeland heeft het monsterboekje van hem in bezit. Des te opmerkelijker omdat deze na het varen zijn geluk ging beproeven in Indië, met de handschoen trouwde, en uiteindelijk met zijn gezin in jappenkampen terecht kwam. Zijn opa had het boekje altijd bewaard. Maar terug naar Roeland. Ook zijn echtgenote Vivianne neemt deel aan het gesprek.

HOE WAS DE TIJD OP HET INTERNAAT?

'In Bussum rondde ik de mavo af en kwam daardoor eerst in het 'voorbereidend jaar' terecht (nadien is dit jaar afgeschaft, red.). Dit was een zeer intensief jaar. Vele lesuren en verplichte studie-uren op het internaat van de Hogere Zeevaartschool. Van de zevenendertig studenten haalden slechts elf het eerste jaar. Een deel stopte al halverwege, maar er was ook een deel dat naar de 'Kleine Handelsvaart' ging. Ik kijk met een goed gevoel terug op de internaattijd

Ook door Vivianne, die in die tijd KLM-stewardess was, werd nog even kleermaker Determeyer aangehaald, die was gespecialiseerd in bedrijfskleding. Destijds van bijzonder goede kwaliteit getuige het feit dat Roelands jongste dochter, Anne-Fleur, de oude battledress van haar vader nu nog bijna dagelijks draagt. Ook heeft Roeland nog steeds zijn pet uit die tijd.

'In totaal heb ik daar drie jaar gezeten. Het eerste jaar op de grote slaapzaal en de volgende twee jaar in lokaal 7. Eerst met zeven man en daarna met vijf. In het begin was er op woensdagavond geen verplichte studie. We gingen dan nog weleens naar de film. Halverwege het jaar vielen de studieresultaten tegen, waarop besloten werd de woensdagavondstudie weer te verplichten. Andere zaken die mij nog bijstaan zijn deelname aan Mare Liberum, baksmeester en het helpen in de keuken. In mijn vrije tijd speelde ik vaak trompet, helemaal op zolder in het voorgebouw, waar niemand last had van het 'lawaaï'. Op zaterdag had ik trompetles en dus moest er geoefend worden.

Het internaat en de studie waren best kostbaar, maar ondanks dat ik uit een groot gezin kwam, vonden mijn ouders het belangrijk dat ik een goede opleiding volgde.

HOE LANG HEB JE GEVAREN?

'In totaal zes jaar bij de Nedlloyd, van 1983 t/m 1989. Wel werd ik tweemaal gedetacheerd. Zo maakte ik twee reizen voor Mammoet Shipping, op ms *Happy Mammoth* en ms *Happy Buccaneer*, als laatste voor Northsea Ferries'.

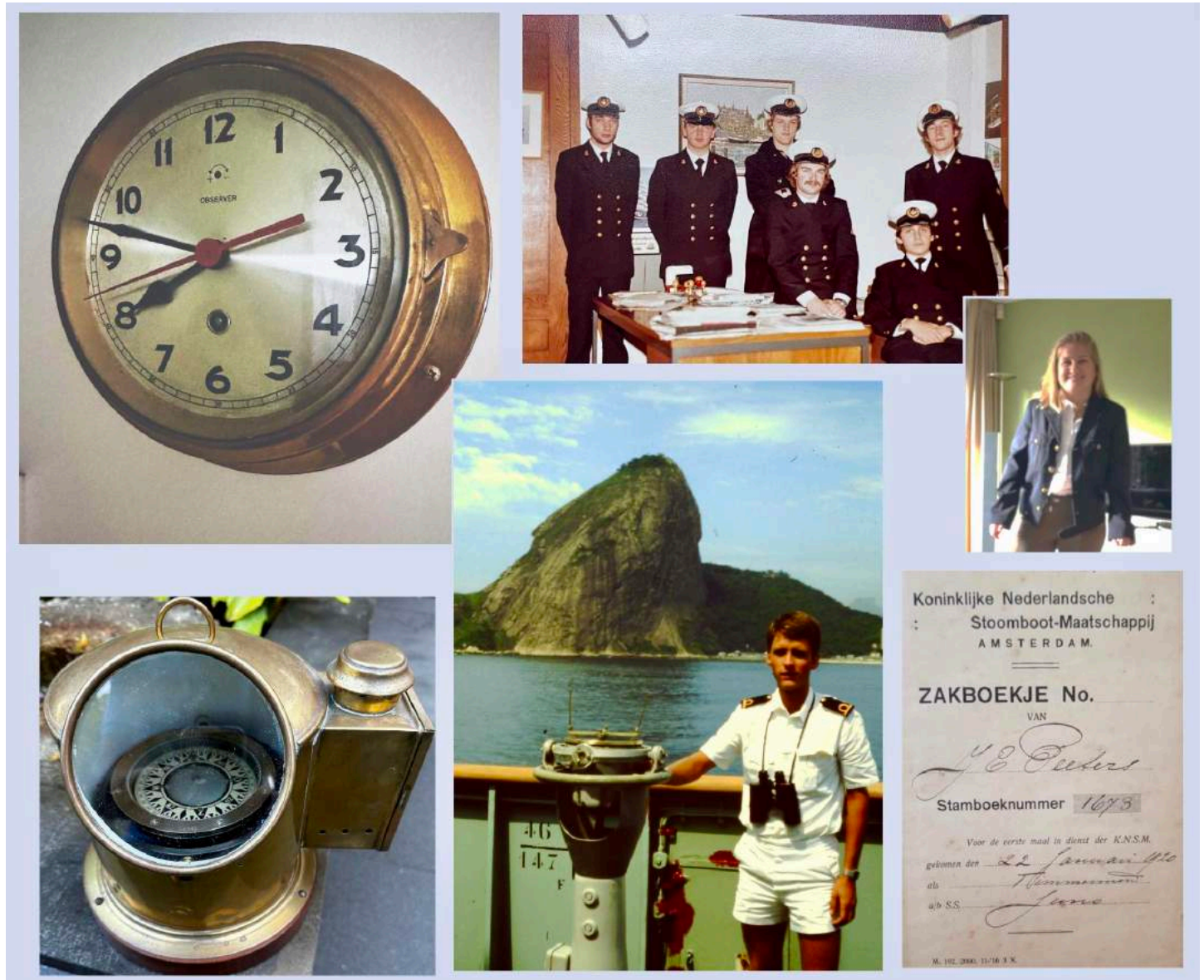
WAT IS DE MEEST OPMERKELIJKE SITUATIE DIE JE HEBT MEEGEMAAKT?

'Wat ik nooit vergeet is een tropische cycloon in de Straat van Mozambique tijdens mijn stagejaar op ms *Nedlloyd Sinoutskerk*. We vertrokken op zondag 20 december 1981 uit Maputo, Mozambique, voor Singapore. Ten noorden van

en herinner me nog goed de filmavonden en feesten. We hadden altijd een uniform aan. Voor speciale gelegenheden en het reizen van en naar het internaat kregen we een 'deftig' pak aangemeten. Doordeeweeks was dit een battledress met kaki overhemd en broek.'

Madagaskar ontstond een cycloon. De verwachting was dat deze ten oosten van Madagaskar naar het zuiden zou trekken. De kapitein besloot toen door de Straat van Mozambique te varen om zo de cycloon te ontwijken. Echter halverwege bleek de cycloon zich in zuidwestelijke richting te verplaatsen, pal op ons af. We kregen de volle laag. Enorme windsnelheden, hoge golven en zeer veel regen, met veel schade als gevolg. In de nacht van 22 op 23 december passeerden we het oog van de cycloon. Het was een stukgoedschip met containers aan dek. Deze waren ingedrukt en verschoven. Ruiten, aan de voorkant van de opbouw, waren vernield en ook was er veel water in de ruimen gelopen, door de MacGregorluiken heen, ondanks dat alles goed dicht en zeevast gezet was. Dit maakte zo'n indruk op me, dat ik in het laatste jaar 'Tropische cyclonen in de Indische Oceaan' als onderwerp voor mijn afstudeeropdracht koos. Wat mij ook is bijgebleven is een voorval tijdens mijn eerste detachering. We lagen in Warri, Nigeria, voor het laden van een baggervartaug op het schip *Happy Mammoth*. Ik was toen tweede stuurman. De *Happy Mammoth* moest daarvoor afgezonken worden om dienst te doen als dok. Het baggervartaug werd er dan boven gevaren en kwam op speciale bokken te liggen. Dit werd door duikers geïnspecteerd alvorens het schip weer omhoog kwam. Nu hadden we een kapitein die niet zo lekker lag. De eerste stuurman en de rest van de officieren zetten toen in scène dat er een krokodil in het dok zwom. Dit werd gemeld over de walkietalkie. De kapitein schrok

zich rot, wat natuurlijk ook de bedoeling was. Maar toch had dat geintje nog voor een paar uur vertraging gezorgd.'

Roeland heeft een heel mooi geelkoperen magnetisch scheepskompas staan en aan de wand hangt een koperen klok. Beide zijn afkomstig van ms Happy Mammoth waar hij de laatste reis meemaakte alvorens het in de zomer van 1988 voor de sloop verkocht werd. Hij mocht de twee instrumenten meenemen. Het kompas kwam uit een reddingsloep en was grijs geschilderd. Zowel het kompas als de klok heeft hij kundig gerestaureerd.

BEZOCHT JE DE REÛNIES?

'Tijdens het varen bezocht ik de reünies alleen als ik met verlof was. Na mijn vaartijd tot op heden, frequenter. Het aantal jaargenoten tijdens de reünies is beperkt, maar toch blijft het altijd weer leuk! Tijdens een reünie in 1988 wees een van de reüniegangers mij erop dat ze bij de KLM mensen zochten. Ik heb toen gesolliciteerd en ben in 1989 gestopt met varen en bij hen in dienst getreden, alwaar ik nog steeds werk. Ik ontmoette daar ook mijn echtgenote. Zij vliegt nog steeds, nu als Senior Purser. Eerst hield ik mij bezig met het plannen en afhandelen van vliegtuigen. Dit hield onder andere in de planning van de route, maar ook de planning en berekening van de balans en belading van vliegtuigen. Hierin zag ik veel overeenkomsten tussen de scheep- en luchtvaart. Na veel verschillende functies binnen de KLM bekleed te hebben, geef en ontwikkel ik nu trainingen als trainer-ontwikkelaar Loadcontrol voor KLM-personeelsleden die vliegtuigen afhandelen'.

Uiteindelijk hebben we na dit interview nog een hele avond gesprekstof gehad want, zoals u al gezien heeft komt uw interviewer ook uit hetzelfde jaar van intrede en dat biedt snijvlakken. Roeland en familieleden worden hartelijk bedankt voor hun gastvrijheid op 30 augustus 2023.

REÛNIE B-KLAS 1963

door Adam Moolenburgh (jvi 1963)

Het is alweer zo'n 8 jaar geleden dat we met een klein groepje van onze klas op de decemberreünie rond een tafeltje stonden met een biertje in de hand en tot de conclusie kwamen dat we de klas maar eens bij elkaar moesten roepen.

Het zou een zomerreünie worden. De 1e reünie was op 1 juli 2016 in Haamstede bij Dick Lansdorp. Het leven is een aantal van ons niet goed gezind geweest. Van de 22 kwekelingen van de B-klas, die in 1963 op de Kweekschool begonnen, zijn nu nog maar 10 oud-kwekelingen over.

Frits Paymans die dit jaar de reünie verzorgde, vond dat 2023 een speciaal jaar was, omdat we ons 60 jaar geleden aan de poort van de Kweekschool meldten.

Alleen Peter Bosman, die in Australië woont en op het moment van onze reünie in Noorwegen aan het cruisen was, ontbrak.

We werden rond het middaguur door Frits in zijn woning in Nieuwkoop ontvangen met koffie en appeltaart. Daarna fêteerde Frits ons op een boottocht naar het Smederijmuseum Nieuwkoop. Frits die onder anderen voorzitter is van het smederijmuseum en al tientallen jaren in Nieuwkoop woont, vertelde ons alles over de geschiedenis en de natuur van dit bijzondere laagveengebied en gaf een uitgebreide rondleiding in het museum.

Bij terugkomst van de bootreis aan de borrel en een uitstekende Chinese maaltijd.

Maar voor het eten nog een grote verrassing met het optreden van het 'folkduo', Boxin' the Vox van Frits' jongste dochter en haar man. Frits, vroeger op de Kweekschool ook altijd bezig met een gitaar en liedjes, zong nog samen met zijn dochter. Coen Verhoop kon niet achterblijven en vertolkte een paar liedjes die hij vroeger aan boord zong. Aan het einde van de dag met een zeer voldaan gevoel naar huis, maar ja, 60 jaar. Enfin, het zij zo.

Aanwezig op de reünie van klas B jvi 1963 op 1 juli 2023: Gerrit Eggink, Jan Isings, Ruud Junge, Dick Lansdorp, Adam Moolenburgh, Frits Paymans, Hugo Pietersz, Coen Verhoop, Jan Wits en partners.

Van links naar rechts: Dick Lansdorp, Jan Isings, Jan Wits en Coen Verhoop.

Frits Paymans en dochter Anne-Fleur van Boxin the Vox

Van links naar rechts: Ruud Junge, Gerrit Eggink en Dick Lansdorp

SAIL DEN HELDER 2023

door Marco Jacques (jvi 1982)

Van donderdag 29 juni tot en met zondag 2 juli werd het evenement Sail Den Helder 2023 gevierd. Twee leden van ons VOK-bestuur, de secretaris Marco Jacques en bestuurslid Anneke Mäkel (jvi 1978), waren hierbij. Dit op uitnodiging van het Zeekadetkorps Nederland, dat een

relatiedag hielden op 1 juli. We werden 's morgens verwacht op de kade van de Noorderhaven van Den Oever alwaar het korpsschip *Delfshaven* rond 11.30 uur afmeerde. Rond 12.00 uur waren alle genodigden, zeker zo'n 65 personen, aan boord en vertrok het schip naar Den Helder. De *Delfshaven* is de jongste aanwinst van het Zeekadetkorps. (Dit schip was vanaf 1959 in dienst van de Dienst der Betonning, Bebakening en verlichting van het Rijkswaterstaat en werd in 1980 overgenomen door het toenmalige Directoraat-Generaal Scheepvaart en Maritieme Zaken als boeienlegger. In 1999 werd het schip verkocht aan het Scheepvaart en Transport College (STC) in Rotterdam waarna het op 1 mei 2021 door STC geschonken werd aan de Zeekadetten in Schiedam, red.). We zouden eerst nog wat rondvaren op de Waddenzee en dan door naar Den Helder, maar kwamen al snel vast te zitten met het schip op een zandplaat. Gelukkig kwam het schip, na herhaaldelijk heen en weer manoeuvreren, vanzelf los. Ondertussen kregen we koffie met wat lekkers op het dek. Hier was een royaal tentdoek gespannen voor het opvangen van eventuele regen, want het was die ochtend buig. Door het tijdelijk vastzitten verloren we nogal wat tijd en stoomden nu meteen op richting Den Helder. We meerden af zo rond 14.15 uur

waarna we ruim een uur de tijd kregen om de diverse marineschepen en windjammers, die daar verzameld lagen, te bezichtigen. De bewolking was inmiddels grotendeels opgelost waardoor de zon kon doorbreken. Wat onmiddellijk opviel was het zeer grote zeilschip de *Bima Suci* van de Indonesische Marine. Even wat gegevens: Bark – klasse (3 masten), hoogte 51,15 m, lengte 111,2 m, breedte 13,65 m en diepgang 5,95 m. We mochten een kijkje nemen

aan boord. Het was een nieuw schip, gebouwd en te water gelaten in Spanje in 2017 met als thuishaven Surabaya. Het biedt plaats aan zo'n 104 trainees en 102 vaste bemanningsleden. We zagen diverse trainees, perfect in uniform en hebben nog met enkelen gesproken. Uiteraard in het Bahasa, als oud-zeevarenden. Zo kwamen we onder andere te weten dat ze een marineopleiding volgden aan boord.

Het volgende schip waar we ook aan boord mochten was een fregat van de Belgische Marine, genaamd *BNS F931 Louise-Marie*, in 2008 overgenomen van de Nederlandse Marine. Hier werden rondleidingen verzorgd door trainees aan kleine groepjes, waarbij een groot deel van het schip niet toegankelijk was. Dit in verband met de diverse bewapening. Al struinend langs de kades bezochten we ten slotte nog een oude mijnenveger, *Hr.Ms. Naaldwijk*, operationeel tussen 1955 en 1994. Van dit type waren er ooit 32 gebouwd. Sinds 2000 ligt dit schip in het Spaarne in Haarlem en wordt door de Prins Willem Zeeverkenner gebruikt als wachtschip. Inmiddels is het onderdeel van het 'Platform Varend Erfgoed Koninklijke Marine' en geheel gerestaureerd door vrijwilligers, waardoor het met regelmaat kan worden ingezet voor evenementen, zoals dit. Nu was het tijd om weer aan boord van de *Delfshaven* te gaan voor de terugvaart naar Den Oever. We werden onderweg getraakteerd op een heerlijke BBQ en er was tijd om te netwerken. Zo hebben we een afspraak gemaakt met de commandant (zie voor hem en Anneke de foto) van het schip om een keer te komen kijken bij de Zeekadetten van Schiedam die elke zaterdag bijeenkomen.

Het verslag hiervan kan u tegemoet zien in het Jaarboekje.

